

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 15.9.2008
KOM(2008) 551 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Drugie sprawozdanie roczne za rok 2007 w sprawie realizacji pomocy wspólnotowej na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

{SEC(2008)2469 final}

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Drugie sprawozdanie roczne za rok 2007 w sprawie realizacji pomocy wspólnotowej na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Dnia 26 kwietnia 2004 r. Rada stwierdziła, co następuje:

„Turecka wspólnota cypryjska wyraźnie opowiedziała się za przynależnością do Unii Europejskiej. Rada jest zdecydowana zakończyć izolację tureckiej wspólnoty cypryjskiej i ułatwić zjednoczenie Cypru poprzez wspieranie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Rada zwróciła się do Komisji z wnioskiem o przedłożenie wszechstronnych propozycji zmierzających do realizacji tego celu ze szczególnym uwzględnieniem integracji gospodarczej wyspy, poprawy kontaktów między obiema społecznościami oraz kontaktów z UE. Rada zaleciła, aby 259 mln EUR przeznaczonych dla północnej części Cypru w przypadku osiągnięcia porozumienia wykorzystano obecnie na ten cel.”

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006 ustanawiające instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej¹ zostało przyjęte dnia 27 lutego 2006 r.

Niniejsze drugie sprawozdanie obejmuje okres od dnia 1 marca do dnia 31 grudnia 2007 r.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W budżecie na rok 2007 nie przyznano żadnych dodatkowych środków wymagających przygotowania programu. W okresie sprawozdawczym nie wymagano żadnego przeprogramowania. Do kilku kart projektu wprowadzono nieznaczne zmiany, które nie wymagały modyfikacji pięciu decyzji przyjętych w 2006 r.

3. MECHANIZMY REALIZACJI PROGRAMU POMOCY

Komisja Europejska jest odpowiedzialna za zarządzanie pomocą. Mechanizmy realizacji programu zostały podyktowane doraźnym charakterem pomocy i jej beneficjentów. Program jest wprowadzany wdrażany w państwach członkowskich UE, jednak dziedzina, której dotyczy, nie podlega efektywnej kontroli rządu danego państwa członkowskiego, a stosowanie wspólnotowego dorobku prawnego jest w niej zawieszone.

¹ Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5

W celu realizacji programu w 2006 r. w DG ds. Rozszerzenia utworzono specjalny zespół programowy, złożony z urzędników Komisji i personelu kontraktowego, stanowiący część Zespołu Zadaniowego ds. Wspólnoty Turków Cypryjskich. W okresie sprawozdawczym zespół programowy poszerzono o dodatkowych pracowników. W grudniu 2007 r. liczył 27 osób, w tym 3 urzędników Komisji, 14 pracowników kontraktowych oraz 10 członków personelu miejscowego udostępnionych przez prywatnego kontrahenta (GTZ) w ramach wsparcia administracyjnego i logistycznego.

Zespół programowy działający na Cyprze na zasadzie misji długoterminowej w dalszym ciągu korzystał z pomieszczeń utworzonego w 2006 r. biura terenowego ds. programu, znajdującego się w północnej części miasta obronnego Nikozji. Obsługę biura w dalszym ciągu zapewniał prywatny kontrahent (GTZ) na mocy umowy obowiązującej do dnia 20 czerwca 2008 r. Biuro terenowe ds. programu odegrało niezwykle istotną rolę w koordynacji działań z turecką wspólnotą cypryjską oraz w zapewnianiu lokalu na zebrania i seminaria. Pierwotnie wybrane pomieszczenia okazały się zbyt małe ze względu na rosnącą liczbę pracowników niezbędnych do zakontraktowania funduszy do końca 2009 r. Jesienią 2007 r. podjęto decyzję o przeprowadzce do nowego lokalu po koniecznej renowacji². Ogłoszono również przetarg na usługi związane z zarządzaniem biurem (lokal, wyposażenie, personel pomocniczy) po czerwcu 2008 r.

4. REALIZACJA PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Informacje ogólne

Komisja wdraża wspomniany program pomocy w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. W okresie sprawozdawczym Komisja zetknęła się z pewnymi praktycznymi konsekwencjami funkcjonowania w takim środowisku. Konieczne było wprowadzenie doraźnych ustaleń umożliwiających Komisji kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami.

Należy tu przypomnieć, że w przypadku podobnych programów pomocy finansowanych przez Komisję warunki, na jakich pomoc jest wdrażana, określa się zwykle w umowach finansowych zawartych z rządem kraju beneficjenta. Umowy te regulują takie kwestie, jak opodatkowanie, pozwolenia na pracę i dokumenty pobytowe. Tego typu umowy nie istnieją w odniesieniu do programu pomocy dla rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej. W związku z powyższym w realizacji wspomnianego programu Komisja zmuszona jest polegać na tym, co w jej rozumieniu stanowi obowiązujące w danym momencie miejscowe zasady i warunki, których nie można skutecznie wyegzekwować i które mogą ulegać zmianie w okresie obowiązywania umowy. Nawijając stosunki umowne z kontrahentami, Komisja staje więc przed ryzykiem konieczności przyjęcia na siebie zobowiązań niespotykanych w sytuacjach, w których umowy finansowe istnieją. Istnieje prawdopodobieństwo, że w trosce o ochronę przed takim ryzykiem kontrahenci będą wyżej wyceniać swoje usługi.

Sukces programu jest w znacznym stopniu uzależniony od wsparcia tureckiej wspólnoty cypryjskiej, po pierwsze w fazie wdrożeniowej programu, ale także później, tak by

² Przeprowadzka nastąpiła w czerwcu 2008 r.

zapewnić trwałość zakończonych projektów. Komisja stara się powierzyć odpowiedzialność za finansowane przez siebie projekty miejscowym beneficjentom. W opracowywaniu specyfikacji technicznych oraz zakresu zadań biorą udział eksperci wywodzący się spośród Turków cypryjskich. Podmioty zainteresowane wywodzące się spośród Turków cypryjskich aktywnie udzielały się w fazie procedury przetargowej, a ich eksperci wchodzili w skład komitetów oceniających przetargi. Po przyznaniu kontraktów beneficjenci wywodzący się spośród Turków cypryjskich aktywnie uczestniczą w komitetach sterujących.

Turecka wspólnota cypryjska wskazała odpowiedniki dla każdego projektu. Powołano Komitet ds. Pomocy. Turcy cypryjscy nie są przyzwyczajeni do procedur Komisji. Muszą się bardzo dużo nauczyć w niezwykle krótkim czasie, dlatego też, mimo że poczyniono znaczące postępy, wyniki w zakresie zdolności absorpcyjnej są zróżnicowane. Trzeba jednak dołożyć dalszych starań, aby zapewnić ich długoterminową trwałość. Dodatkowym utrudnieniem są ograniczone ramy czasowe, w jakich Komisja musi zawrzeć umowy w ramach programu pomocy.

Niektóre rodzaje ryzyka wyszczególnione w pierwszym sprawozdaniu rocznym, w szczególności wpływ ogólnego kontekstu politycznego na wdrażanie pomocy, wystąpiły również w minionym okresie sprawozdawczym.

Problemy pojawiły się w projektach pojednawczych. Z opóźnieniem rozpoczęło się rozminowywanie ze względu na początkową niechęć przywódców tureckiej społeczności cypryjskiej do wykorzystania programu pomocy do tego celu. Projekt nauczania historii (oparty na współpracy pomiędzy nauczycielami i związkami zawodowymi obu społeczności w latach 2004-2006) nie mógł zostać uruchomiony ze względu na zastrzeżenia rządu Republiki Cypryjskiej odnośnie do zaangażowania Komisji w projekt realizowany przez Radę Europy.

Jeżeli chodzi o własność prywatną, stosunkowo długi czas, jakiego rząd Republiki Cypryjskiej potrzebuje na ujawnienie informacji na temat nazwisk prywatnych właścicieli wywodzących się ze społeczności Greków cypryjskich, dodatkowo powiększa opóźnienia w już napiętym harmonogramie. Nadrobienie zaległości będzie zależało między innymi od sprawniejszego udostępniania takich informacji.

Zamówień na roboty budowlane, usługi i dostawy udziela się zgodnie z zasadami pomocy zewnętrznej Komisji. W okresie sprawozdawczym negatywny wpływ na pierwsze ogłoszone przetargi na roboty budowlane miała decyzja miejscowych wykonawców wywodzących się spośród Turków cypryjskich o nieuczestniczeniu w przetargach finansowanych przez Komisję ze względu na fakt, że otwarte, konkurencyjne podejście do zamówień zgodnie z zasadami zamówień Komisji uderza w interesy lokalne.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Pomoc finansowa w ramach programu pomocy koncentruje się na pięciu celach priorytetowych (zob. podział według celów i projektów w załączniku 1). Z łącznego przydziału 259 mln EUR 240,15 mln EUR przyznano na część operacyjną programu pomocy. Główne działania i kwestie obejmowały w okresie sprawozdawczym, co następuje:

4.2.1. Cel 1: rozwój i przebudowa infrastruktury

Działania w okresie sprawozdawczym koncentrowały się na ogłoszeniu przetargów na usługi w zakresie opracowania projektu koncepcyjnego oraz dokumentacji przetargowej na komponenty projektów związane z dużymi robotami budowlanymi i dostawami, finansowanych w ramach tego celu priorytetowego.

Ogłoszenie pierwszych przetargów na roboty budowlane w zakresie niezbędnej wymiany rur azbestowych w północnej części Nikozji napotkało trudności spotęgowane decyzją miejscowych spółek Turków cypryjskich o rezygnacji z uczestnictwa w przetargach (zob. pkt 4.1 powyżej). Złożono niewiele ofert (stosunkowo niska wartość zamówienia nie wzbudziła dużego zainteresowania międzynarodowych firm budowlanych), żadnej oferty nie uznano za spełniającą wymogi przetargu, w związku z czym trzeba było odwołać procedurę przetargową³.

W zakresie ochrony środowiska naturalnego Komisja próbowała przyspieszyć opracowanie planu zarządzania dla półwyspu Karpas. Latem 2007 r. budowa linii elektrycznej w miejscowości Dipkarpaz/Rizokarpazo na czubek półwyspu Karpas wzbudziła obawy, że chaotyczny rozwój może podważyć wartość ekologiczną obszaru, stąd konieczność udzielenia pomocy społeczności Turków cypryjskich w szybkim opracowaniu planu zarządzania dla szczególnie chronionych obszarów półwyspu Karpas. Brak odpowiednich propozycji ze strony wykonawców, z którymi zawarto umowy ramowe, doprowadził do podjęcia decyzji o uwzględnieniu tego działania w ogłoszonym w tym zakresie głównym przetargu na świadczenie usług⁴.

Podpisano umowę o realizację „Studium wykonalności dotyczącego rehabilitacji terenu górniczego Lefke”. Przed podpisaniem umowy Komisja otrzymała informację, że pewnej firmie prywatnej przyznano koncesję na oczyszczenie obszaru w zamian za prawo do utworzenia w okolicy wolnego portu. Komisja podpisała umowę dopiero wówczas, gdy potwierdziło się, że wybrany konsultant jest w stanie skutecznie funkcjonować i zrealizować swoje zobowiązania umowne.

Jesienią ukończono projekt planu gospodarowania odpadami stałymi, który następnie omówiono z przedstawicielami tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Plan ten jest istotnym warunkiem rozpoczęcia realizacji umów na roboty budowlane i dostawy, przewidzianych w programie sektorowym gospodarowania odpadami stałymi. Wskazano możliwości lokalizacji nowego wysypiska i sortowni odpadów.

W sektorze energetycznym przygotowania do pierwszego przetargu na dostawy liczników energii elektrycznej opóźniają się ze względu na opóźnienia w zgłaszaniu uwag na temat specyfikacji technicznych przez zainteresowanych przedstawicieli tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Pomoc Komisji dla systemu SCADA⁵ opóźniła się ze względu na fakt, iż podmioty zainteresowane rozpatrywały możliwości finansowania projektu z innych źródeł.

³ Decyzję o odwołaniu przetargu podjęto w lutym 2008.

⁴ W kwietniu 2008 r. Komisja podpisała umowę o świadczenie usług w obszarze „Wsparcia technicznego w zakresie zarządzania potencjalnymi terenami Natura 2000 w północnej części Cypru i ochrony tych terenów”.

⁵ Kontrola i gromadzenie danych (ang. *Supervisory Control and Data Acquisition*)

W obszarze telekomunikacji przeprowadzono planowaną analizę koncepcji w celu przygotowania wsparcia technicznego dla restrukturyzacji sektora pod kątem regulacji i operacji sieciowych, jak również inwestycji wymaganych do wzmocnienia istniejącej infrastruktury operacyjnej, tak by w pełni spełniała wymogi pracy sieciowej w oparciu o podmiot świadczący usługi internetowe⁶ oraz by była w stanie objąć klientów z obszarów oddalonych.

Uruchomiono program bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz zawarto umowę na zarządzanie projektem.

4.2.2. *Cel 2: wspieranie rozwoju społecznego i gospodarczego*

W zakresie rozwoju obszarów wiejskich opracowano Tymczasowy Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich, w wyniku którego ogłoszono zaproszenie dla rolników do udziału w pilotażowym projekcie zorientowanym na poprawę standardów higieny hodowli owiec i kóz.

W zakresie rozwoju zasobów ludzkich niewielki projekt pilotażowy na dostawę sprzętu komputerowego do trzech szkół podstawowych napotkał trudności i musiał zostać odwołany ze względu na brak ofert ze strony lokalnych dostawców. Zorganizowano dwudniowe warsztaty w zakresie umiejętności przywódczych dla dyrektorów. Poczyniono również ustalenia z Europejską Fundacją Kształcenia umożliwiające jej udzielenie wsparcia Komisji w zakresie wdrażania programu sektorowego rozwoju zasobów ludzkich.

W ramach wspólnego zarządzania wraz z Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) podjęto modernizację infrastruktury komunalnej i lokalnej. Rozpoczęto prace nad ostatnim etapem renowacji budynku *Bedestan* usytuowanego w obrębie murów miejskich Nikozji. Wyznaczono wioski do projektów pilotażowych, takich jak renowacja rynków. Jednakże trzeba było odwołać projekt renowacji sieci wodociągów w niewielkiej wiosce ze względu na brak ofert lokalnych wykonawców.

Wdrożenie „programu pożyczek dla mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw” napotkało trudności, ponieważ mechanizm wdrożeniowy wprowadzony decyzją Komisji (wdrożenie za pomocą umowy w sprawie przyznania dotacji zawartej z bankiem rozwoju i umowy o świadczenie usług) okazał się niemożliwy do realizacji i wymaga rewizji. Wynikło to z rozbieżności pomiędzy ukierunkowaniem banków rozwoju na zyski a wymogiem zawartym w rozporządzeniu finansowym Komisji, który stanowi, że dotacje nie powinny generować zysków.

4.2.3. *Cel 3: działania na rzecz pojednania, działania służące budowaniu zaufania oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego*

W ramach wspierania Komitetu ds. Osób Zaginionych podpisano umowę w sprawie przyznania dotacji. Wkład Komisji stanowi największe wsparcie finansowe dla Komitetu ds. Osób Zaginionych udzielone przez jedną instytucję. W roku 2007 Komitet wkroczył w bardzo ważny etap swojej działalności, jakim jest rozpoczęcie przekazywania szczątków osób zaginionych ich rodzinom. Również stronę internetową w trzech językach (angielskim, greckim i tureckim) opracowano przy wsparciu Komisji.

⁶ Podmiot świadczący usługi internetowe (ang. *Internet Provider*)

Ogłoszono pierwsze zaproszenie do składania wniosków w zakresie wspierania społeczeństwa obywatelskiego.

Powodzenie wdrożenia pomocy w tym obszarze jest w znacznym stopniu uzależnione od kontekstu politycznego. W tym zakresie napotkano następujące problemy:

- (1) *Rozminowywanie*: w marcu 2007 r. podpisano z UNDP umowę w sprawie przyznania dotacji, jednak jej wdrożenie zostało skutecznie zablokowane do lipca ze względu na zastrzeżenia przywódców tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Pierwotnie stali oni na stanowisku, że rozminowywanie powinno być finansowane z innych środków budżetowych, jak w latach 2004-2006⁷, a nie w ramach programu pomocy opiewającego na 259 mln EUR. Ponadto dopiero w grudniu 2007 r. Siły Pokojowe Organizacji Narodów Zjednoczonych na Cyprze (UNFICYP) i armia turecka osiągnęły porozumienie w sprawie udostępniania informacji (np. map pól minowych) niezbędnych do jak najszybszego przystąpienia do rozminowywania. W kwietniu, wkrótce po podpisaniu umowy, UNDP wysłało na miejsce zespół saperów. Opóźnienia te spowodowały dodatkowe koszty, początkowo nieprzewidziane.
- (2) *Projekt nauczania historii*: w lipcu 2007 r. Komisja podpisała umowę, jednak Rada Europy nie kontrasygnowała jej, ponieważ uznała, że nie jest w stanie zrealizować projektu. Republika Cypryjska zgłosiła zastrzeżenia, twierdząc, że struktura projektu i sposób jego finansowania zmieniają istniejące ramy współpracy z Radą Europy oraz zażądała dokonania formalnych ustaleń (poprzez podpisanie protokołu ustaleń),⁸ co było nie do zaakceptowania dla Rady Europy.
- (3) *Akademia Studiów Politycznych*: mimo że umowa została podpisana w okresie sprawozdawczym, Rada Europy postanowiła wstrzymać się z jej wdrożeniem do czasu rozstrzygnięcia wyborów prezydenckich w Republice Cypryjskiej w lutym 2008 r.

4.2.4. Cel 4: przybliżanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do Unii Europejskiej

Głównym odnotowanym osiągnięciem jest zakończenie pierwszego zaproszenia do składania wniosków o stypendia. W roku akademickim 2007/2008 dostępnych było 105 stypendiów (25 dla nauczycieli, 80 dla studentów studiów wyższych pierwszego stopnia), jednak wpłynęło jedynie 39 wniosków, co doprowadziło do przyznania zaledwie 30 stypendiów (dla 15 nauczycieli i 15 studentów studiów wyższych pierwszego stopnia). Niewielkie zainteresowanie, szczególnie pośród studentów studiów wyższych pierwszego stopnia, przypisuje się nowości programu i brakowi czasu na jego należyte rozpropagowanie. Ponadto miejscowe uniwersytety utraciłyby przychody z tytułu czesnego studentów studiów wyższych pierwszego stopnia wyjeżdżających na rok za granicę, stąd niechęć do promocji programu wśród studentów. W roku akademickim 2008/2009 program został rozszerzony na studentów studiów wyższych drugiego stopnia, dla których zaproszenie do składania wniosków ogłoszono we wrześniu.

⁷ W ramach projektu pilotażowego/działań przygotowawczych w latach 2004-2006 w rozminowywanie Cypru zainwestowano 5 mln EUR.

⁸ W chwili opracowywania niniejszego sprawozdania projekt w dalszym ciągu pozostaje zablokowany. Minał już ponad rok i umowa wymaga wprowadzenia zmian w celu uwzględnienia nowej sytuacji.

4.2.5. *Cel 5: przygotowywanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzania i wdrażania wspólnotowego dorobku prawnego*

Ten cel priorytetowy realizowany jest przede wszystkim za pośrednictwem komisyjnego Biura Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej (TAIEX).

Do końca roku 2007 zorganizowano 122 imprezy z udziałem 197 ekspertów. Pomoc koncentrowała się przede wszystkim na poniższych pięciu obszarach. Wiele z tych działań miało charakter uzupełniający względem powiązanych projektów inwestycyjnych i programów dotacyjnych finansowanych z innych komponentów programu pomocy.

- Wsparcie w zakresie wdrożenia rozporządzenia w sprawie zielonej linii, w szczególności poprzez mobilizację ekspertów fitosanitarnych do nadzoru sadzenia, upraw, zbiorów oraz obrotu ziemniakami.
- Rolnictwo, w szczególności analiza prowadzonej polityki i reform niezbędnych do wdrożenia wspólnotowego dorobku prawnego w przyszłości. Do kluczowych działań należało określenie priorytetów Tymczasowego Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- Środowisko naturalne, w szczególności określenie obszarów priorytetowych dla przyszłych szkoleń oraz budowanie zdolności związanych ze wspólnotowym dorobkiem prawnym. Praca nad wyznaczaniem granic obszarów ochrony przyrody mogących w przyszłości uzyskać status terenów Natury 2000 stanowi szczególny przypadek, dla którego przewiduje się plany zarządzania w ramach Celu 2.
- Bezpieczeństwo żywności – obszar, w którym działania obejmowały wsparcie dla reakcji tureckiej wspólnoty cypryjskiej na wystąpienie na wyspie pryszczycy w październiku 2007 r.; ocenę przyszłych potrzeb inwestycyjnych w zakresie spełniania norm weterynaryjnych zarówno w odniesieniu do zdrowia zwierząt, jak i weterynaryjnych aspektów zdrowia publicznego; oraz priorytety dotyczące przyszłych szkoleń, jak również budowanie zdolności związanych z wspólnotowym dorobkiem prawnym.
- Statystyka, w tym analiza potrzeb w zakresie opracowania zestawu bardziej wiarygodnych i porównywalnych danych dla północnej części Cypru, które po zjednoczeniu Cypru ułatwiłyby utworzenie danych statystycznych dla całej wyspy zgodnych z normami UE.

W ramach tego celu priorytetowego uruchomiono również projekt oceny sposobu świadczenia usług środowiskowych w celu zaproponowania usprawnień.

4.2.6. *Pomoc techniczna nieprzydzielona oraz rezerwa programowa*

W okresie sprawozdawczym nie korzystano z tego instrumentu.

4.2.7. *Pomoc finansowa na pokrycie wydatków administracyjnych na mocy art. 4 ust. 3 rozporządzenia o pomocy*

Na wsparcie dla Komisji przy realizacji niniejszego programu pomocy przeznaczono kwotę 18,85 mln EUR (tzn. 7,2% łącznego przydziału finansowego). Wsparcie pokrywa koszty personelu zaangażowanego we wdrożenie programu (pracowników

kontraktowych i oddelegowanych ekspertów krajowych) oraz koszty ich podróży służbowych, jak również koszty związane z biurem terenowym ds. programu. Podpisano umowy w sprawie wsparcia dla Komisji w procesie zawierania umów, np. opracowywania zakresu zadań, oceny ofert itp.

4.3. Wykonanie finansowe (zawieranie umów i dokonywanie wypłat)

W załącznikach 2 i 3 wyszczególniono odpowiednio umowy podpisane w okresie sprawozdawczym i wszystkie podpisane umowy.

4.3.1. Zawieranie umów

W okresie sprawozdawczym zawarto umowy na łączną kwotę 17,5 mln EUR. Z kwoty tej około 17 mln EUR przeznaczono na część operacyjną programu pomocy, zaś około 0,5 mln EUR na działania wspierające zgodnie z art. 4 ust. 3 rozporządzenia o pomocy.

Do końca roku 2007 zawarto umowy na łączną kwotę niemal 33 mln EUR. Z kwoty tej około 31,2 mln EUR przeznaczono na część operacyjną programu pomocy, a 1,8 mln EUR na działania wspierające. W załączniku 4 przedstawiono podział umów na część operacyjną i działania wspierające.

4.3.2. Płatności

W okresie sprawozdawczym Komisja wypłaciła kontrahentom kwotę około **8,1** mln EUR i przeznaczyła około **0,9** mln EUR na wydatki związane z kosztami personelu i podróży służbowych⁹.

Do końca 2007 r. Komisja wypłaciła kontrahentom łączną kwotę około 12,29 mln EUR i przeznaczyła około 1,24 mln EUR na wydatki związane z kosztami i podróży służbowych.

4.4. Monitorowanie

W okresie sprawozdawczym Komisja wprowadziła Mechanizm Oceny Wdrożenia z udziałem beneficjentów wywodzących się spośród Turków cypryjskich. Celem mechanizmu jest okresowa ocena postępów w realizacji celów programu oraz propagowanie skuteczności i jakości we wdrożeniu programu pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Jego założeniem jest również maksymalne zwiększenie odpowiedzialności beneficjentów tureckich za program, co jest istotnym warunkiem zapewnienia pomyślnego wdrożenia i trwałości jego rezultatów.

Pierwsze posiedzenie odbyło się dnia 20 września 2007 r. Po posiedzeniu określono szereg kierunków działania mających na celu przyspieszenie i udoskonalenie wdrożenia programu, których realizacja jest ściśle monitorowana poprzez regularne spotkania zespołu programowego z beneficjentami wywodzącymi się spośród Turków cypryjskich oraz z osobami zainteresowanymi.

⁹ Koszty personelu i podróży służbowych są rozliczane oddzielnie od innych wydatków wspierających ze względu na szczególny charakter tych działań.

4.5. Informacja, promocja i obecność w mediach

Obecność w mediach jest niezbędna, by pokazać ogółowi tureckiej wspólnoty cypryjskiej, że Unia Europejska ją wspiera. W okresie sprawozdawczym opublikowano 15 komunikatów prasowych¹⁰, w szczególności omawiających ogłoszenie zaproszeń do składania wniosków i projektów. Udzielono dwóch wywiadów cypryjskim mediom tureckim. Zorganizowano trzy imprezy medialne: 1) przyjęcie „Bon Voyage” (którego gościem był przywódca Turków cypryjskich Mehmet Ali Talat) dla studentów i wykładowców, którym przyznano stypendia w ramach wspólnotowego programu stypendialnego na rok akademicki 2007/2008; 2) ceremonię z okazji podpisania ostatniej zaplanowanej w programie umowy w sprawie przyznania dotacji, upamiętniającą sześćdeciolecie owocnej współpracy pomiędzy UNDP a Komisją; oraz 3) uruchomienie strony internetowej Komitetu ds. Osób Zaginionych, finansowanej ze środków Komisji. W celu popularyzacji pewnych projektów drukowano ulotki i przygotowano stronę internetową promującą wspólnotowy program stypendialny.

Ponadto strona internetowa DG ds. Rozszerzenia:

http://ec.europa.eu/enlargement/turkish_cypriot_community/index_en.htm w dalszym ciągu jest wykorzystywana do rozpowszechniania wiadomości o programie pomocy i zawiera tekst rozporządzenia o pomocy oraz teksty decyzji Komisji w sprawie finansowania i innych powiązanych dokumentów.

4.6. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

W oświadczeniu zamieszczonym w protokole z posiedzenia Rady, podczas którego przyjęto rozporządzenie o pomocy, Komisja, uwzględniając obecną sytuację polityczną na Cyprze, jak również cel związany z integracją i zjednoczeniem wyspy, *„zadeklarowała gotowość przeprowadzenia konsultacji z rządem Republiki Cypryjskiej w sprawie głównych aspektów realizacji pomocy na podstawie tego rozporządzenia. Komisja zadeklarowała również gotowość przeprowadzenia konsultacji z rządem Republiki Cypryjskiej w przypadku, gdyby badania wykonalności pozostawiały wątpliwości, czy działania finansowane na mocy rozporządzenia mogą skutkować naruszeniem praw własności.”*

Po zakończeniu fazy programowania odbyły się spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej, w szczególności podczas wizyty wyższych rangą urzędników Komisji na wyspie. W okresie sprawozdawczym odbyło się siedem wizyt tego typu. Przeprowadzono również spotkania na szczeblu roboczym z przedstawicielami stosownych ministerstw, w szczególności w obszarach środowiska, energetyki i telekomunikacji, w celu uwzględnienia kwestii planowania w skali całej wyspy, w stosownych przypadkach w zgodzie z motywem 8 rozporządzenia o pomocy.

Jeżeli chodzi o prawa własności, w okresie sprawozdawczym rozpoczęto realizację kilku niewielkich projektów infrastrukturalnych, głównie w zakresie modernizacji infrastruktury komunalnej i lokalnej, których wdrożenie podlega wspólnemu zarządzaniu wraz z UNDP. W tym celu Komisja zwróciła się o pomoc do Republiki Cypryjskiej w potwierdzeniu nazwisk prywatnych właścicieli. Republika Cypryjska potrzebuje dużo czasu na udzielenie odpowiedzi na takie zapytania, co może się okazać bardzo poważną przeszkodą zagrażającą projektom inwestycyjnym. Uzyskanie nazwisk prywatnych

¹⁰

Ogółem od chwili rozpoczęcia realizacji programu pomocy opublikowano 17 komunikatów prasowych.

właścicieli to tylko pierwszy krok. Następnie Komisja musi uzyskać ich zgodę przed podpisaniem umów o wykonanie robót.

5. WNIOSKI

Działania podjęte w okresie sprawozdawczym obejmowały w szczególności następujące zagadnienia:

- (1) Osiągnięcie właściwej dynamiki wdrożenia: prowadzono działania przygotowawcze polegające na opracowywaniu dokumentacji przetargowej, a także zaproszeń do składania wniosków w sprawie programów dotacji oraz umów o realizację robót budowlanych i świadczenie usług. Wszystkie wymienione w decyzjach Komisji umowy bezpośrednie niewiążące się z zaproszeniami do składania wniosków zawarto z UNDP i Radą Europy, z wyjątkiem projektu nauczania historii, w którym to przypadku Rada Europy nie kontrasygnowała umowy.
- (2) Konsolidacja mechanizmów wykonawczych poprzez zatrudnienie dodatkowego personelu i wprowadzanie wymaganych procedur wdrożeniowych. Ze względu na specyfikę programu i kontekst, w jakim Komisja prowadzi działania, wymagało to indywidualnych ustaleń.

Realizacja programu pomocy była i pozostaje trudnym zadaniem ze względu na wyjątkowy kontekst, w jakim Komisja prowadzi działania. Niektóre wyzwania określone w pierwszym sprawozdaniu rocznym wystąpiły również w roku 2007 i będą nadal aktualne w pozostałej części okresu realizacji pomocy:

- (1) Napięte terminy zawierania umów i znaczne ograniczenie czasu trwania programu:
 - (a) W związku z brakiem wcześniejszego przygotowania projektu zawarcie w ciągu trzech lat umów dotyczących szeroko zakrojonych inwestycji w infrastrukturę okazuje się być dużym wyzwaniem;
 - (b) Działania zaplanowane jako coroczne mogą odbywać się jedynie w ciągu trzech kolejnych lat (2007-2009), a nie pięciu, jak pierwotnie planowano (2005-2009). Rok 2009 będzie ostatnim, w którym ogłoszone zostaną zaproszenia do składania wniosków w sprawie programów dotacji dla rolników, szkół, społeczności lokalnych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego itp. Ostatnie zaproszenie do składania wniosków w ramach programu stypendialnego zostanie ogłoszone we wrześniu 2008 r. Kontynuacja wsparcia dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej po roku 2009 będzie wymagała dodatkowego finansowania.
- (2) Kwestia własności: do ustalenia pozostaje kwestia lokalizacji większości planowanych inwestycji w infrastrukturę. W związku z tym, że znaczna część gruntów należy do Greków cypryjskich¹¹, wielu inwestycji będzie można dokonać wyłącznie wówczas, gdy właściciele tych gruntów wyrażą na to zgodę.

¹¹ Szacuje się że 78% prywatnych gruntów w północnej części Cypru należy do Greków cypryjskich.

Stosunkowo długi czas, jakiego rząd Republiki Cypryjskiej potrzebuje na udostępnienie informacji o nazwiskach właścicieli prywatnych oraz konieczność uzyskania ich zgody muszą zostać uwzględnione w już i tak bardzo napiętym harmonogramie realizacji programu pomocy. Aby zmniejszyć ryzyko niemożności realizacji projektów ze względu na brak zgody właścicieli, przygotowane zostaną projekty rezerwowe, co może jednak okazać się niewystarczającym środkiem zmniejszającym powyższe ryzyko, który zagwarantowałby zawarcie umów na wszystkie planowane projekty inwestycyjne.

- (3) Niska zdolność absorpcyjna społeczności korzystającej z pomocy: turecka wspólnota cypryjska jest niewielka i nie dysponuje odpowiednimi strukturami umożliwiającymi absorpcję tak znacznych środków finansowych w tak krótkim czasie. Pomimo rosnącego poziomu odpowiedzialności i współpracy wyniki na tym polu pozostają zróżnicowane.
- (4) Współpraca między turecką wspólnotą cypryjską a grecką wspólnotą cypryjską: to, czy program przyczyni się do realizacji ogólnego celu, jakim jest wsparcie dla procesu zjednoczenia Cypru, zależy w znacznym stopniu od pomyślnej współpracy pomiędzy obiema wspólnotami na wyspie. Problemy polityczne niezwiązane bezpośrednio z programem pomocy jako takim, lecz wynikające z ogólnego kontekstu politycznego na wyspie, mogą doprowadzić do zablokowania realizacji niektórych części programu przez każdą ze wspólnot. Postępy w procesie zjednoczenia w znacznym stopniu ułatwiłyby realizację programu. Podjęta przez obu przywódców decyzja o rozpoczęciu dnia 3 września 2008 r. regularnych rozmów pod auspicjami misji dobrych usług Sekretarza Generalnego ONZ stworzy ramy sprzyjające wdrożeniu i powodzeniu programu pomocy.